

GEMMA AGUILERA

Revoltes inacabades

El 17 de desembre del 2010, un jove tunisià s'immolava perquè el govern li acabava de prendre el seu punt de venda. Era el símbol de la desesperació d'un poble, que, sense saber-ho, es convertia en el bressol de les revoltes al món àrab. La lluita es va escampar com la pólvora. Però les transicions demanen temps. Avui, al cap d'un any, el trencaclosques àrab encara ha d'encaixar tres peces fonamentals: Síria, Egipte i el Marroc. EL TEMPS s'ha traslladat a Tunísia per a prendre-hi el pols ciutadà, i ha pogut conversar amb un ministre del nou executiu.

La magra collita de la primavera àrab

Milers d'egipcis participen en una marxa contra el Consell Suprem de les Forces Armades, al Caire, el divendres 10 de febrer.

La caiguda de Ben Ali a Tunísia obrí fa un any una esclatxa d'esperança al món àrab. Els ciutadans d'Egipte, Algèria, el Líban, Jordània, el Iemen, Líbia, el Marroc i Síria van seguir l'exemple. Però avui, la primavera esdevé un hivern dur als països on exèrcits i dictadors es neguen a cedir el pas.

Un bidó de benzina va engegar la primera gran revolució del segle XXI. Mohàmmèd Bouazizi, un venedor de fruita tunisià de 26 anys, s'immolava al carrer. Desesperat i sense horitzons, simbolitzava el cansament d'un poble sotmès al ferri escrutini d'un règim dictatorial. Aquell 17 de desembre del 2010 començava un compte enrere per a Zine al-Abidine Ben Ali, al poder des de feia 23 anys. La policia va reprimir els intents de protesta a la ciutat, Sidi Bouzid, però ja era tard. Les xarxes socials van escampar la desesperació,

i, en poques hores, milers de tunisians ja s'havien alçat contra el dictador a diverses ciutats. La intifada tunisiana havia estat espontània. El 14 de gener del 2011, el dictador es rendia i fugia a l'Aràbia Saudita. Deu dies després, els egipcis sortien al carrer contra el règim de Hosni Mubàrak, sostingut per occident. La policia havia assassinat un jove alexandrí, i el poble reclamava llibertat i justícia social. Es trencava així la barrera de la por, i en només 18 dies de lluita es feia caure un dels dictadors més estables del Pròxim Orient. Com un efecte dòmino, més països àrabs

sotmesos a dictadures van emmirallar-se en la primavera tunisiana i egípcia. Algèria, el Marroc, el Líban, Jordània, el Iemen, Líbia i Síria han intentat una revolta ciutadana cap a una transició democràtica, amb resultats, com és evident, prou desiguals.

Però el camí serà molt llarg. Posar punt final a tants anys de "predomini d'unes elits, d'un exèrcit i d'un potencial elevat de conflictivitat per diferències ètniques i religioses en molts països del món àrab serà lent i complex", adverteix Andreu Bassols, director de l'Institut Europeu de la Mediterrània.

La incògnita de Damasc. Síria és el cas més explícit d'aquestes dificultats, compleix els dos grans paràmetres que poden dinamitar una transició: "Heterogeneïtat de la societat, amb gairebé una vintena de minories –la població síria és majoritàriament sunnita, però és governada per una dinastia alauita propera a la branca xiïta–, i importància estratègica, perquè es troba inserida en un triangle format per Israel, l'Iran i el Líban, de manera que allò que passi en aquest país sempre té conseqüències internacionals", argumenta Bassols. Batejat pel govern dels Estats Units com a "estat patrocinador del terrorisme", el règim de Síria fou l'últim a perdre la immunitat a les revoltes ciutadanes. El 17 de març del 2011, les primeres protestes esclataren als carrers de Damasc després de 41 anys de dictadura de partit únic. Des d'aleshores, el règim de Baixar al-Assad, a qui, a diferència dels altres dictadors, els EUA i la UE han intentat desestabilitzar, ha reprimit durament la població, i ja hi ha hagut més de 5.000 morts en els enfrontaments.

Andreu Claret, director de la Fundació Anna Lindh, instal·lat a Alexandria des de fa gairebé quatre anys, remarca que la situació a Síria només té una sortida "cap a un conflicte podrit, una repressió terrible i una radicalització brutal de l'oposició, com ho demostra el fet que ja hi hagi hagut grups d'al-Qaida actuant". A parer seu, aquesta escalada de violència afavoreix el règim de Damasc, "perquè, com més violenta és la protesta, més es perd la dimensió civil i democràtica de la revolta; és la carta que juga el dictador". Sigui com sigui, Claret veu clar que el canvi arribarà, més tard o més d'hora, perquè l'estabilització del règim ja no és possible. En aquest mateix sentit es pronuncia el director del Iemed, Andreu Bassols, que apunta que el desenllaç del conflicte sirià només té dos camins, "un cop d'estat interior per a iniciar una reforma amb la participació de totes les forces de l'oposició, o bé una intervenció estrangera en matèria de protecció humanitària, zones d'exclusió aèria, etc."

La comunitat internacional ha tingut un paper prou diferent a cada país. En un territori homogeni, desèrtic i dividit en dos bàndols, com és el cas de Líbia, no va dubtar a intervenir amb la força

Síria, Egipte i el Marroc tenen la clau del futur del món àrab després de les revoltes

militar, mentre que a Síria, un país molt fragmentat des del punt de vista ètnic i religiós, la intervenció estrangera és molt més delicada, i les possibilitats d'èxit serien escasses, segons els experts. La via diplomàtica, però, comença a esgotar-se. Turquia, país amic del règim de Damasc, ha intentat fer de mediador, però ha fracassat. A Rússia i a la Xina els interessa de conservar Síria com a aliat geoestratègic, mentre que alguns altres països de l'Europa occidental i els EUA, tot i considerar que no es pot suportar més el règim de Síria, no estan disposats a intervenir-hi perquè la sortida pot ser molt violenta. De fet, la setmana passada l'OTAN descartava de participar en una missió de pau a Síria, el mateix dia en què el dictador Baixar al-Assad ordenava que el referèndum sobre la nova constitució es duigués a terme el dia 26 de febrer. Les eleccions legislatives es farien noranta dies després de l'aprovació de l'esborrany de la constitució. El projecte de constitució permetrà l'elecció del

president per dos mandats de set anys. També s'estableix un sistema multipartidista, que elimina un dels punts de la Constitució remodelada per Hafez al-Assad, pare de Baixar, els anys 70, que establí que el partit Baas era el líder de l'estat i la societat.

Malgrat que el final del conflicte a Síria sigui tan incert, "no hi ha possibilitats de marxa enrere en certes transicions democràtiques, que es consolidaran en un grau o un altre", sentència Bassols. Tunísia, el país més avançat socialment i econòmicament, és el referent per al món àrab. L'inici de la transició ha estat impecable: eleccions pocs mesos després de fugir el dictador, un parlament i un govern compacte, i una constitució en camí. Amb tot, el fet que el nou executiu sigui encapçalat pel partit islamista radical, que governa amb liberals i republicans laics, crea inquietuds, no només en part de la població tunisiana, sinó també en la comunitat internacional. Els sectors més progressistes del país temen una radicalització de l'islamisme si les condicions econòmiques no milloren –la desocupació frega el 20% i el turisme s'ha enfonsat a nivells inusitats– d'aquí a poc temps.

En aquest sentit, Andreu Bassols reconeix aquest perill, que, a parer seu, "és conseqüència de l'error que es va cometre, també en el cas del Marroc, de donar suport a règims que no

La revolta a Síria va esclatar el març del 2011. La repressió ja hi ha causat més de 5.000 morts.

deixaven cap espai de llibertat, ni tan sols a una oposició laica no islamista. I ara pràcticament no hi ha hagut cap posició creïble no islamista en aquests dos països. Els únics que, de cara a la població, tenen una certa credibilitat, són aquests partits islamistes". De la mateixa manera, si l'executiu de Tunísia no compleix unes expectatives, la població els farà fora a través de les urnes. En el cas del Marroc, l'èxit o el fracàs dels islamistes al poder dependrà de la capacitat d'acomplir les reformes aprovades.

Egipte, massa inestable. Al país de referència cultural i social del món àrab, l'islamisme hi té un paper molt més important que no a Tunísia i al Marroc. Construït sobre una base clientelar, a Egipte l'islamisme té una xarxa de protecció social, amb escoles, hospitals i molts altres serveis, que lliguen de peus i mans la població, de manera que, encara que els islamistes no obtinguin resultats visibles en la governança del país, és previsible que la població continuarà confiant-hi cegament. Andreu Claret considera que la situació a l'Egipte post-Mubàrak és "extremadament complicada", atès que "el procés polític és molt caòtic encara que hi hagi hagut eleccions i un parlament, perquè hi ha un poder civil que encara no és sobirà i un poder militar que ha conduït la transició fins ara, i que, tot i tenir el compromís de retirar-se a les casernes al juny, no és clar que ho faci".

El país, que depèn alimentàriament i energèticament de l'exterior, només té reserves per a quatre mesos. Amb una economia molt tocada per la caiguda del turisme i pels conflictes al golf Pèrsic i a Líbia, que han disminuït les remeses d'immigrants, s'enfronta a un escenari perillós de conflictivitat. Si bé avui dia no hi ha conflicte social obert "perquè s'aplica una política molt tradicional de subvencions de pa, de sucre, d'arròs, etc., no sabem fins quan es podrà sostenir. I si els guanyadors de les eleccions, els Germans Musulmans, no gestionen bé aquesta inestabilitat, esclatarà un gran conflicte", adverteix el director de la Fundació Anna Lindh. Els germans musulmans tenen un competidor a la dreta, els salafistes, amb

Avalots a la ciutat de Homs, on la fumera envolta una mesquita del barri de Bab Amr.

més del 20% dels vots, que representen un corrent molt conservador i arcaic de l'islam. Aquest corrent mira de desestabilitzar el govern, en un escenari d'eleccions presidencials al maig o al juny d'enguany. I heus aquí una altra

Egipte i Líbia, amb grans problemes d'inestabilitat, faran eleccions l'any que ve

incògnita: "Un civil, un home procedent de l'antic règim, o fins i tot, un militar, es posarà al capdavant del país? No és pas gens clar, i aquesta incertesa dispara la inestabilitat al país", sentència Andreu Claret.

A Líbia també s'esperen eleccions enguany, en un procés verificat per l'ONU, conscient que la democràcia que emergeixi de les urnes serà peculiar. Líbia és formada per una societat essencialment tribal, unificada a partir de la colonització italiana del territori, on encara el poder es regeix pel joc d'aliances entre els caps de les tribus més poderoses. Un fet que complica el camí cap a la transició democràtica en un país mancat d'un sentiment nacional d'unió.

Amb tot, després d'un conflicte de vuit mesos, la Líbia sense Gadafi té com a principal repte no pas assegurar-se que aquells qui ocupen l'autoritat

legal fins a les eleccions actuïn amb responsabilitat, sinó desactivar totalment les milícies armades que patrullen pels carrers, i que fugen del control del govern. A banda, part de la població se sent frustrada amb el ritme i la direcció que prenen les reformes, considerant que les lleis que regiran el país no estan a l'altura dels ideals democràtics de la revolució.

Tunísia, Egipte i Líbia han derrocat els seus dictadors, i al Marroc s'ha produït una obertura històrica sota el comandament del rei Mohàmmet VI. En uns altres països, la transició també és activa i s'hi esperen fruits d'aquí a poc temps. Però el potencial de decepció és molt elevat. I perillós per a l'estabilitat del món àrab. Els nous governants, majoritàriament islamistes, hauran de donar resposta a les demandes socioeconòmiques que s'acumulen des de l'esclat de la primera revolta a Tunísia: lluita contra la desocupació, redistribució de la riquesa —que implica pèrdua de privilegis de les elits econòmiques i socials—, revitalització del món rural, reforma del sistema fiscal, redefinició de les polítiques de subsidis, captació d'inversions, etc.

La primavera àrab també ha obert un debat sobre el paper de la religió en l'esfera pública. L'islamisme moderat té un paper preponderant en els nous executius sorgits de les urnes, i la religió tindrà una funció essencial en la transició democràtica al món àrab. En això tampoc no hi ha marxa enrere.

Gemma Aguilera